

оригінальний навчально-методичний апарат; містяться дослідницькі, проблемні, проектні завдання, компетентнісні задачі.

Окрім інформативної, навчальний посібник виконує мотиваційну, організаційну, комунікативну, творчу та формульовально-оцінювальну функції.

Посібник надає учням можливість побачити технічні об'єкти в збільшеному чи зменшеному масштабі, у вигляді моделі, кресленника чи схеми, допомагає уявити технологічні процеси в динаміці, а також сприяє створенню доповненої та віртуальної реальності.

Навчальний посібник також містить такі вже усталені компоненти сучасного підручника як: цілепокладання, запитання для актуалізації опорних знань, проблемний виклад навчального матеріалу, лабораторні та практичні роботи, навчальні проекти, рубрики для найдопитливіших, завдання для пошуку інформації, самоконтролю та перевірки рівня навчальних досягнень, ін.

Новий посібник допоможе учням самостійно помічати проблему і послідовно вирішувати її у процесі предметно-перетворювальної діяльності, сприятиме засвоєнню технологій сучасного виробництва та їх застосуванню в житті, розвиватиме підприємливість та якості особистості з інноваційним типом мислення.

Література.

1. Генеза підручникотворення з трудового навчання і технологій в освіті України / В.І. Туташинський, О.В. Куліш // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.; голов. Ред. – О.М. Топузов]. – К.: Педагогічна думка, 2017. – Вип. 18. – С. 209 – 219.

2. Піддячий М.І. Підготовка старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання: монографія. – К.: Педагогічна думка, 2008.-228 с.

3. Сігова В.І., Пчелінцев В.О., Будник А.Ф., Любич О.Й. Система технологій. Навчальний посібник. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 209 с.

4. Сидоренко В.К., Терещук Г.В., Юрженко В.В. Основи техніки і технології: навчальний посібник – К: НПУ, 2001. – 163 с.

5. Смирнов А.Б. Мехатроника и робототехника. Системы микроперемещений с пьезоэлектрическими приводами. СПбГПУ, 2018. – 230 с.

6. Співак С.М. Теоретичні основи комп'ютерної графіки та дизайну: навчальний посібник. – К.: ун-т ім. Б. Грінченка, 2013.

ДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ В ПІДРУЧНИКУ «РОСІЙСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА. ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС». 10-11 КЛАСИ

Фідкевич О. Л.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин

та зарубіжної літератури,

Інститут педагогіки НАПН України,

Київ, Україна

Інтеграція змісту освіти, у тому числі й гуманітарної, стає одним із пріоритетних напрямків у розвитку сучасної української школи у контексті її модернізації.

В Україні у середній та старшій школах мова і література традиційно вивчаються окремо. Втім, у старших класах у процесі формування ключових компетенцій, у тому числі й комунікативної, інтегративний підхід до навчання мови і літератури має певні переваги перед диференційованим підходом. Інтеграція дає можливість формувати в учнів іншу якість мислення, ефективно застосовувати знання у нових ситуаціях, підвищити їх дієвість і системність.

За думкою багатьох вчених-методистів, саме предметна інтеграція є ефективним засобом трансформації сучасного освітнього простору, а перспективною формою інтеграції знань можуть виступати «синтезовані інтегративні курси на основі повного злиття кількох навчальних предметів» [1,180].

Вирішення цього питання потребує не тільки теоретичного осмислення, розробки методологічних принципів інтеграції у філологічній галузі шкільної освіти, а й практичної реалізації у вигляді сучасних мовно-літературних інтегрованих курсів, інтегрованих підручників, розроблених на засадах компетентісно орієнтованого навчання.

Співробітниками відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України Фідкевич О.Л., Снегір'овою В.В., Курач Л.І. відповідно до програми нового інтегрованого курсу російської мови і літератури [2]. підготовлено підручники для 10 -11 класів «Російська мова і література. Інтегрований курс».

До створення підручників було залучено досвід зарубіжних країн (Польщі, Італії, Фінляндії). Проте було вирішено реалізувати ті цілі, які важливі саме для українського освітнього простору. Для авторів було важливим представити системно-структурну мовно-літературну інтеграцію на тематичному, понятійно-термінологічному та діяльнісному рівнях. При цьому важливою умовою було збереження індивідуальних властивостей мови та літератури і як засобів пізнання, і як навчальних курсів.

У процесі підготовки підручників автори мали на меті забезпечити реалізацію наступних цілей:

- формування творчої особистості з гуманістичним цілісним світоглядом, здатної до толерантного міжкультурного спілкування, самоорганізації та самовдосконалення, яка вільно орієнтується в інформаційному просторі;
- формування комунікативної компетентності, яка передбачає вільне володіння російською мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності, в різних сферах і ситуаціях спілкування;
- формування читацької і літературної компетентності.

Головні напрямки роботи, що забезпечує підручник, – це читання й аналіз текстів різних типів і стилів, розгляд художньо-мовних засобів, різноманітні види роботи з текстом в усній і письмовій формах, самовираження і літературна творчість учнів, публічне мовлення. Завдання підручника спрямовані на долучення учнів до літератури як виду мистецтва і в той же час мають на меті збагачення мовлення учнів, усвідомлення творчої індивідуальності письменника, наближення до таємниць його майстерності.

Взаємодія інтегрованих компонентів у підручниках реалізується не тільки у процесі роботи з текстами різних літературних жанрів, які пропонують автори підручника, а й у процесі комплексного вивчення творів літератури, представлених у програмі. Саме тому в підручнику є окремі розділи, які уміщують безпосередньо художні тексти, що супроводжуються додатковою інформацією (біографічні відомості, інформація про особливості світогляду письменника, особливість тематики і проблематики, основного пафосу і художньо-естетичної своєрідності його творів). Особлива увага приділяється і словниковій роботі, що істотно розширює лінгвістичний кругозір учнів (наприклад, фразеологізми, крилаті слова, що увійшли в мову з класичної літератури)..

Утім головний пріоритет у цій роботі - рефлексія учнів на проблеми, що розглядаються у творі, вміння оцінити їх, висловити свою позицію в усній і письмовій формі. Саме тому автори підручника репрезентують систему завдань, які забезпечують вирішення цих першочергових завдань у контексті особистісно орієнтованого навчання.

Інтегрований мовно-літературний курс, який забезпечує представлені підручники, покликаний дати цілісне уявлення про природу слова, розвивати комунікативні навички учнів, дає можливість розуміти й інтерпретувати тексти і, головне, створювати власні тексти.

Вважаємо, що новий курс, представлений у зазначених підручниках, буде сприятиме усуненню інформаційної перевантаженості процесу навчання, поліпшенню пізнавальної діяльності учнів, підвищенню системності знань; забезпечить активне створення асоціативних систем та образів, засвоєння універсальних прийомів сучасного сприйняття та обробки інформації, що буде сприяти підвищенню якості та системності знань, їх раціональному використанню.

Подальшим важливим етапом у процесі впровадження інтегрованих підручників стане дослідження їх ефективності у процесі формування основних компетентностей учнів.

Література.

1. Козловська І. М. Дидактична інтегродіагностика: теорія та практичне застосування у професійно-технічній школі / І. М. Козловська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2011. — № 27. — С. 557-564.
2. Курач Л. І., Фідкевич О. Л., Снегірьова, В. В. Програма інтегрованого курсу «Російська мова та література» для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою (рівень стандарту) / Л. І. Курач, О. Л. Фідкевич, В. В. Снегірьова // Всесвітня література в сучасній школі. — 2018. — № 7. — С. 24- 33

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗЗСО З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Хорошковська Т. П.,

*науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

За останнім переписом населення (2001 р.), в Україні проживають представники понад 100 націй, найчисельнішими з яких є росіяни, євреї, білоруси, молдовани, болгары, поляки, угорці, румуни, греки, татари, вірмени, роми та ін.

У 2018-2019 навчальному році, за статистикою МОН України, функціонує більше 700 закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) з навчанням мовами національних меншин: російською, румунською, угорською, польською, молдовською. Крім того, існують школи з окремими класами з навчанням мовами національних меншин.

Відповідно до статті 7 Закону України «Про освіту» [1] заклади освіти з навчанням мовами національних меншин мають з 5 класу поступово переходити на викладання навчальних предметів українською мовою. Кількість предметів, які вивчаються українською, за словами міністра освіти і науки України Лілії Гриневич, буде поступово збільшуватись клас за класом, щоб в 11-му досягти пропорції 60% предметів українською та 40% предметів мовою меншини [2].

Усі громадяни України, незалежно від їхньої національності, повинні вільно володіти державною мовою. Це розширить їм доступ до вищої освіти та реалізації їхніх конституційних прав. Тому у зв'язку з імплементацією статті 7 Закону України «Про освіту» основний акцент у ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин буде зроблено на вивченні української мови.

Завдання уроків української мови в початкових класах – навчити учнів правильно й комунікативно доцільно користуватися всіма засобами мови, сформулювати в них усне й писемне мовлення, оскільки саме мовленнєвий розвиток є свідченням загального розвитку людини, запорукою успішного навчання в школі та основою вміння вибудовувати стосунки з іншими членами суспільства.

Аналіз практики навчання української мови у ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин свідчить, що в школі більше часу приділяється формуванню умінь писемного мовлення, а саме відпрацюванню навичок і вмінь читати й писати. Однак зауважимо, що в щоденному спілкуванні людей переважає усне мовлення, уміння почути співрозмовника, відповісти на його запитання, підтримати діалог, сформулювати й висловити власну думку. Саме тому на початковому етапі опанування української мови в ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин пріоритетним є формування вмінь і навичок усного мовлення.

Усне мовлення – досить широке й багатоаспектне поняття. До мовленнєвих умінь, які мають бути сформовані в учнів початкових класів на уроках української мови, належать орфоепічні навички (правильно вимовляти звуки відповідно до загальноприйнятих орфоепічних норм української мови), граматичні вміння (граматично правильно будувати власні висловлювання), аудіативні (уміння слухати й розуміти почуте) та вміння діалогічного й монологічного мовлення.